

KONVERENTS

EESTLUS AASTAL 2000

Lundis, 1. mail 1986

EESTI KOOL AASTAL 2000

JOHAN UNGERSON

Minule on tänaseks antud hiromantilised ülesanded: teha üks süntees millest nähtuks, milline on eesti kooli pedagoogiline tegevus alates lasteaiast kuni ülikoolini aastal 2000. Ülesande juurde asudes ja tänapäeva olukorda analüüsides ei ole minul ühtegi kindlat tegurit, mida võiksin otseselt ja parandamatult kujundatavasse valetemisse asetada. Eesti kultuuriajalugu aluseks võttes märkame, et juba ärkamisaja valguse säras võidi tähele panna, et eesti vanematel on kindel tahe anda oma lastele parem haridus kui nad seda ise olid saanud. See lastele parema hariduse andmise tahe eesti perekondadel on olnud pidev läbi aegade ja olukordade nii hästi Kodu-Eestis kui ka vabas maailmas. Minul on usku eesti perekonna tugevusse ning julgen oma hiromantilise vormeli rajada eesti kultuuriajaloolisele pinnale.

Esijoones tuleb mõelda eesti koolidele Kodu-Eestis. Okupeeritud Eestis on koolide peaülesanne kasvatada okupantide käsilasi nii, et need oskaks sunniviisil ülistada okupante ja nende tegevust. Samuti on sihiks saada töökäsi Eesti loodusvarade töötlemiseks okupantide kasuks või jälle orjadeks kolhoosidesse, selleks et valmistada põllumajandustooteid nälgivale Venemaale. Kõige suurem õnnetus on noorte poiste mobiliseerimine otse koolipingilt Puna-armeesse, kus neil tuleb osa võtta uute maade okupeerimisest nagu näitkes just nüüd Afganistanis.

Minu sooviks ja tahteks on, et ka Kodu-Eestis antud olukorras vanemad om lastele annaksid parema hariduse kui nad ise on saanud. Kodu-Eesti kool reorganiseeritakse kohe kui olukord seda lubab. Minu arvates saab eesti kool vabal kodumaal oma eriasmetes olema eesti rahvakool klassikalistel põhialustel, kuhu on juurde põimitud terve meie kultuur, rahvakombed, keel ja eesti rahvapärased ained, mida eesti lapsed ja noored saavad omandada kontaktis olles õhtumaiste pedagoogiliste saavutustega. Reorganiseeritud kool on vabastatud okupantide poolt pealesurutud ainestikust,

mis oma sisult on kommunistliku diktatuuri ülistamine. Võltsitud ajalooõppimisest ja ajaloo võltsijatest oleme siis saanud lahti. Vaba Eesti gümnaasiumi lõpetamine annab võimaluse eesti noortele edasiõppida kõikides vaba maailma ülikoolides. See on eesti noorte tulevik vabal kodumaal.

Minu ja paljude teiste sooviks on, et aastal 2000 oleks eesti kool Eestimaa reorganiseeritud. Selleks on meil pedagoogilised jõud olemas. Tõsistele eesti pedagoogidele kodumaal ruttaks appi kolleegid vabast maailmast ja resultaats oleks hea ja kiire. Siin on minul väga segased tunded. Meie ei tea kuidas kujuneb maailma geograafiline ja poliitiline pilt. Aasta 2000 ei ole ajaliselt enam kaugel ja meie teame, et ajaloo veskid jahvatavad kindlalt aga aeglaselt. Ajaloo valgusel ei ole ükski diktator ega okupatsioon olnud igavene. Kommunism koos proletariaadi diktatuuriga, mis on rajatud võltsingutele, rahvaste hävitamisele, inimõiguste mittetunnistamisele ja orjusele, peaks küll Jumala abiga olema aastal 2000 oma kuratliku võimu kaotanud. Kes elab, see näeb.

Põgenikud Eestist, eriti Rootsis, tundsid suurt vabanemist okupantide survest ja sõja hädahust ning tegutsesid vabalt ja oma parima äratundmise kohaselt. Rootslaste administratiivne tegevus on aeglane ja see oli meie õnn. Enne kui Rootsi võimud jõudsid olukorrast õiget pilti saada oli Heinrich Mark välismaalaste komisjoni amanuensina propageerinud ja otseselt asutanud ca 40 eesti laagrikooli, samuti algkoolid Göteborgis, Stockholmis ja ka mujal. Pändi käima Sigtuna Gümnaasium ja koolimees, mag. Henno Jänes, kellel olid tihedad rahvusvahelised pedagoogilised sidemed, asutas Eesti Gümnaasiumi Stockholmis.

Sellele suurele intensiivsele koolide organiseerimisele meie vilunud pedagoogide poolt hakkasid varsti tulema vastulöögid ja need vastulöögid esinevad nüüdki veel.

Rootsi võimudele oli varsti selge, mis on juhtunud ja peagi tulid korraldused laste saatmiseks rootsi koolidesse, eestikeelsed õpikud tunnistati mittevajalikeks ja eesti koolide sulgemise ametlikud käsud tulid korduvalt. - Laagrikoolide sulgemine koos laagrite lõpetamisega oli kerge ja loomulik. Halmstadi ja Göteborgi algkoolid suleti. Sigtuna Eesti Gümnaasium lõpetati. Ainsatena jäid Stockholmi algkool, mis ei täitnud likvideerimise käsku ja Henno Jänese Gümnaasium, mis peale lõpetamist eesti pedagoogide tohutu abiga algas uuesti tööd. Juba paar aastakümnet tagasi võe-

ti ära Eesti Gümnaasiumilt toetus, aga unustati ära võtta eksami õigused. Eesti Gümnaasium jätkab tegevust nii palju kui majandus seda lubab, eksamiõigust on antud 2 - 3 aasta kaupa. Kui kaua see da saab ei tea.

Eesti kool Stockholmis on nüüd saanud loa kõrgastme avamiseks. Riiklik toetus õpetajate palkadeks ei ole veel lõplikult otsustatud, aga Stockholmi linnal ei olnud ka seekord võimalust anda kooliruumi kõrgastmele. Samuti ei ole Stockholmi linnal olnud võimalik anda Eesti Gümnaasiumile ühte klassiruumi. Gümnaasium töötab kallites üüriruumides. Eesti täienduskoolid, mis asutati peale laagrikoolide likvideerimist Eesti Komitee aktiivsel algatusel ja eesti pedagoogide kaasabil, on mõnel pool veel alles ja eriti aktiivne siin Lundis. Eesti täienduskoolide tegevust peab elustama, muidu võivad need koolid kaduda.

Sellele eeltoodule tuleb lisaks just nüüd aktuaalne seaduseelnõu sisserändajate poliitikas. Sellest eelnõust on jäetud välja minoriteetide ja sisserändajate kultuuriküsimused, samuti koju tagasi pöördumise küsimused ja eeldused. Seda eelnõu lugedes jääb mulje, et kõikidest, kes kord siia maale on tulnud peavad saama ehtsad " Svenssonid ". Teised võimalused ja alused tagasi pöördumiseks on ära võetud. Varem oli lubatud sisserändajatele:

Üheväärsus

Koostöö

Valikuvabadus

See enam seaduseelnõus ei esine.

Teistes maades, kus eesti koole veel asub, eriti aga USA-s ja Kanadas töötavad need koolid Rootsis olevate eesti täienduskoolide kuju ja vormi kohaselt. Enamikus nii hästi alg- kui ka keskkooli õppekavade järele. Minu äratunde kohaselt on eesti koolid Ameerika mandril pikaajalise arengu perioodil kujunenud kooli variantideks, mis töötavad antud olukorras pedagoogiliselt hästi. Siinjuures ei ole kahtlust, et need eesti koolid Ameerika mandril sama eduga astuvad üle 2000 aasta künnise.

Eesti koolid Rootsis aastal 2000 on kindlasti olemas. Meie haridustegelaste võitlus kogu eesti rahva toetusel on klassikaline. Meie oleme üleelanud venestamise ajajärgu, oleme osanud selle maa poliitilises, veerevas koolide reformis ja kultuurilises mängus ainsana sisserännanud rahvastest asutada ja elus hoida oma koolid. Me suudame seda ka edaspidi, nii et meie koolid areneksid ja oleksid kõrge tasemega. Juhul kui väliseestlastel on õnn ja võima-

lus pöörduda tagasi oma esiisade maale jääb meist siiski osa Läänemaailma. Nendele võõrsile jääjatele peab olema üks täielik eesti kool väljaspool kodumaad. See on väga oluline, et siia saaks õppima tulla noored Kodu-Eestist ja see tihendaks ka mitmekülgseid sidemeid Eesti ja välismaailma vahel.

Eesti kool püsib, kasvab ja elab üle aasta 2000. Sellepärast peame hoolitsema, et meie eelkooliealistele oleks vastavad väike-laste koolid, et oleks käigus kõik meie koolivormid: alg- ja kesk-kool, gümnaasium, täienduskoolid, suvekodud, noortetöö koos mitmekesiste tegevusaladega noorteorganisatsioonidega. Samuti peaksid eesti lapsed, seal kus teisi võimalusi pole, vähemalt õppima eesti keelt " kodukeelena ".

Selleks kõigeks on meil tarvis, et eesti perekonnad oleks tugevad. Kodune kasvatus peaks olema eestipärane, meie lapsed peavad teadma, et Eesti on meie kodumaa, mis on võõraste poolt ajutiselt vägivaldselt okupeeritud ja tuleb meil tingimata tagasi võita.